
Fra: Arnfinn Muruvik Vonen [mailto:arnfinn.muruvik.vonen@sprakradet.no]

Sendt: 1. juli 2013 23:51

Til: Postmottak KUD

Emne: Kulturutredningen 2014 - høringsuttalelse fra Språkrådet

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep, 030 OSLO
Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:
13/117 - 2 / AMV

Dato:
01.07.2013

Kulturutredningen 2014 - høringsuttalelse fra Språkrådet

Vi har hatt NOU 2013: 4 *Kulturutredningen 2014* på høring.

Språkrådets ansvars- og arbeidsområde er språkpolitikk, og språkpolitikken er definert som en del av kulturpolitikken. Gjeldende norsk språkpolitikk er formulert i St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening* (språkmeldingen), som Stortinget har sluttet seg til. Språkrådets styre har i 2013 vedtatt et strategidokument som beskriver hvordan vi skal utføre vårt oppdrag med å gjennomføre denne språkpolitikken.

Vi har ingen merknader til den framstillingen utredningen gir av den historiske bakgrunnen for kulturpolitikken (del I), eller til drøftingen av kulturpolitikkenes berettigelse (del 2). I del III, ”Kulturpolitikken etter 2005”, er språkpolitikken og Språkrådet behandlet under overskriften ”Språk, litteratur og bibliotek” i tråd med disposisjonen i statsbudsjettet, og her har vi noen kommentarer.

I de to avsluttende og framtidsrettede delene – IV om ”Kulturpolitikk etter 2014” og V ”Tilrådinger” – finner en ingenting om språkpolitikk, etter det vi kan se.

Generelt

For norsk språkpolitikk har utviklingen i denne perioden generelt vært positiv ved at språkmeldingen har trukket opp helt nødvendige perspektiver og retningslinjer for vårt arbeid, og

ved at Språkrådet har fått et utvidet språkpolitisk ansvar og en styrket økonomi som setter oss i stand til å følge opp den språkpolitikken som er vedtatt og møte nye utfordringer.

En utredning med et overordnet perspektiv på kulturpolitikk kan kanskje ikke si så mye konkret om språkpolitikken. Men samtidig legger vi merke til at utredningen i sin gjennomgåelse ikke engang nevner saken om en generell norsk språklov, som ble drøftet ganske bredt i *Mål og mening*, og der konklusjonen var slik (s. 38): ”Departementet tek sikte på å arbeida vidare med desse spørsmåla etter at språkmeldinga er behandla i Stortinget.”

Et eksempel på et språkpolitisk tiltak med mer allmenne kulturpolitiske ringvirkninger er Språkrådets initiativ overfor Kulturdepartementet i disse dager til å føre en aktiv ordbokpolitikk i årene framover. Dokumentasjon av et språks ordforråd og sammenhenger mellom ordforrådene i ulike språk er av uhyre stor verdi for alt språkbasert kulturarbeid.

Samspeilet mellom språkpolitikken som kulturpolitikk og andre samfunnsområder

Blant de aspektene utredningen skulle vurdere spesielt, finner en både ”[r]olle og funksjonsfordeling mellom kunst- og kulturfaglige og politiske beslutningstakere” og ”[s]amspeilet mellom kulturpolitikken og andre samfunnsområder, herunder [...] utdanning, arbeidsliv [...] og næringsliv”. Disse punktene tangerer faktisk et sentralt prinsipp i språkmeldingen, nemlig at norsk språkpolitikk skal være *sektorovergripende*.

At språkpolitikken skal være sektorovergripende, innebærer at ”alle fagdepartement [må] ta eit språkpolitisk ansvar, på liknande vis som dei har eit miljøansvar og eit ansvar for likestilling mellom kjønna” (*Mål og mening* s. 25). Når det arbeides med saker som også har språkpolitiske sider, skal med andre ord beslutningstakere ikke bare i kultursektoren, men også andre sektorer være forpliktet av språkpolitikken.

Utredningen er oppmerksom på dette punktet i språkmeldingen og nevner det på s. 160, men drøfter så vidt vi kan se, verken samspeilet mellom språkpolitikk og utdanningspolitikk eller samspeilet mellom språkpolitikk og arbeidslivs- eller næringspolitikk. Mandatet var riktignok å behandle utviklingen og utfordringene i kulturpolitikken på et mer overordnet plan. Men vi har her likevel å gjøre med et så viktig tema at Språkrådet – som jo i henhold til utredningen er en kulturfaglig beslutningstaker – vil peke på at mangelen på samspill iblant blir et problem i språkpolitikken som en del av kulturpolitikken.

Analysedelen av utredningen ser ikke ut til å tematisere språk som et eget immaterielt kulturobjekt. Perspektivet er snarere på språk som middel for norsk litteratur.

En kommentar om Språkbanken

Det framgår av utredningen at det i dag er Nasjonalbiblioteket har ansvaret for Språkbanken, men dette kunne med fordel også vært nevnt under omtalen av Språkrådets arbeid med å utvikle Språkbanken i kapittel 11.7.2.

Språkpolitikk og utdanningspolitikk – to eksempler

Vi nevner to eksempler fra et felt der språkpolitikk og utdanningspolitikk møtes. Det første kan snart være historisk i og med at regjeringen fremmer et forslag til boklov for Stortinget der det ligger inne at loven også skal omfatte *fagbøker* – lærebøker for høyere utdanning og profesjonsbøker. Fagbøkene utgjør en del av grunnfjellet i den norske skriftkulturen, fagbøker på norsk er nødvendige av mange grunner, og dette var også tema i språkmeldingen. Men de har vært en utsatt gruppe av bøker, der det tidligere både har vært foreslått å avskaffe den støtteordningen som eksisterer, og å fjerne høvet til prissamarbeid, som ellers gjaldt alle bøker og var hjemlet i forskrift om unntak fra konkurranseloven. Med lovbestemt fastpris vil de imidlertid bli løftet ut av konkurransepolitikken og være bedre sikret.

Det andre eksempelet er slik: Universiteter og høyskoler vedtar nå strategier for internasjonalisering der de går inn for økt bruk av engelsk uten å nevne eller ta hensyn til sine egne språkpolitiske retningslinjer (som de har vedtatt på bakgrunn av språkmeldingen og gjerne i tråd med anbefalinger Universitets- og høgskolerådet har gitt), der det gjerne heter at norsk er hovedspråket, at en skal ivareta og fremme bruk av norsk, o.l.

Denne tendensen er dokumentert i rapporten *Språkmeldingen som handlingsplan: Retorikk og resultater* av professor Anders Johansen

(<http://www.språkrådet.no/Toppmeny/Publikasjoner/Serien-ISprakradets-skrifterI/>) og er påpekt av andre flere ganger, sist i landrapporten for Norge fra det nordiske forskernettverket ”Parallelsproglige mål for Nordens universiteter”

(<http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/femte-og-afsluttende-mode>). Med andre ord kan lærestedene, og dermed universitets- og høgskolesektoren som sådan, langt på vei ha en språkpolitisk praksis som ikke trenger ta hensyn til den språkpolitikken Stortinget har vedtatt, men reelt faktisk kunne være i strid med den.

Dårlig rolle- og funksjonsfordeling

Det eksemplene viser, er at statens politikk på ett område drives uavhengig av og i motstrid med statens politikk på et annet område uten at dette fanges opp som det problemet det er eller kan bli. Her har en ikke funnet fram til noen god rolle- og funksjonsfordeling, og samspillet mellom kulturpolitikken og andre samfunnsområder fungerer ikke som det skal. Mer spesifikt: Språkpolitikkenes sektorovergripende karakter kommer ikke tilstrekkelig fram.

Den direkte bakgrunnen i dette tilfellet er naturligvis at høyere utdanning ligger under Kunnskapsdepartementet, mens språkpolitikken, som del av kulturpolitikken, tilhører Kulturdepartementets ansvarsområde. Men liknende tendenser kan sikkert gjøre seg gjeldende også i andre grenseflater, for eksempel i forbindelse med språkpolitikk i arbeids- og næringslivet, en annen sektor som ifølge *Mål og mening* er av stor språkpolitisk betydning.

Vi forstår naturligvis det behovet universiteter og høyskoler har for internasjonalisering og økt bruk av engelsk i noen sammenhenger. *Mål og mening* sier ikke nei til engelsk, men går inn for

prinsippet om *parallellspråksbruk*, som vil være en praksis der bruk av ett språk, for eksempel engelsk, ikke går ut over bruken av andre språk, for eksempel norsk, og som nok vil kreve konkrete reguleringer ved den enkelte institusjonen med tanke på nettopp dette.

Siden utvalget ifølge mandatet blant annet skulle vurdere samspillet mellom kulturpolitikken og andre samfunnsområder, herunder utdanning og arbeidsliv, savner vi en mer systematisk og inngående tematisering av det vi har tatt opp ovenfor.

Nettopp kulturpolitiske hensyn – som ofte ikke representerer enorme materielle verdier – vil lett lide hvis de kommer i konflikt med økonomiske eller andre hensyn som oppfattes som mer tungtveiende og derfor gis forkjørsrett. Dette er et gammelt og velkjent fenomen. Men ikke minst derfor er det viktig å kunne skille mellom det som er reelt uforenlige hensyn, og det som bare er manglende eller dårlig samspill mellom sektorpolitikk innenfor ulike områder.

Vennlig hilsen

Ottar Grepstad
styreleder

Arnfinn Muruvik Vonen
direktør

Mottakerliste
Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep

0030

OSLO

Kopi til:

Vedlegg: